

ACHTERGRONDTEKST BIJ DE KMS/AMOS CAMPAGNE van 18 december 2010 tot 25 januari 2011

Inleiding

Migratie is van alle nieuwsbulletins. Elke krant, elk weekblad snijdt het onderwerp aan. Er gaat geen week voorbij of een journaal wijdt er drie minuten aan. Migratie kopt overal.

Meestal is de focus van de berichten 'problematisch'. Wat kost de migratie 'ons'? Hoeveel is het tekort aan opvangplaatsen voor asielzoekers? Wat zijn de gevolgen voor 'onze' samenleving van de 'instroom' van clandestiene migranten? Hoeveel mensen zijn er nu weer geregulariseerd? Zijn onze grenzen wel 'waterdicht'? Soms wordt gevraagd op welke manier ze hier geraakt zijn, want geheimzinnige vlucht- en smokkelroutes zorgen voor spanning en sensatie.

Dat media op deze wijze berichten over migratie heeft vele redenen. Toegegeven, er zijn situaties die aanleiding geven tot problematiseren. Feiten waaruit blijkt dat bijv. bepaalde asielverhalen wel eens verzonnen worden of aangedikt. Dramatische kwesties van mensenwaardige en misdadige mensenhandel. Maar bij dat alles moet de vraag ook gesteld worden wat in de nabije of verre geschiedenis van mensen de grondoorzaak is van dat alles. De grote meerderheid vrouwen, mannen en kinderen verlaten immers hun geboortestreek en land van herkomst om socio-economische, politieke, culturele en medische redenen. Dat verhaal wordt maar heel sporadisch verwoord of in beeld gebracht. Het haalt hoogstens de kantlijn.

Nochtans is die analyse van de oorzaken van de vlucht of de geplande uittocht én de publicatie ervan essentieel. Dat is voor ons de kwestie in deze campagne. Daarvoor willen wij pleiten: dat onze media ook de migratieoorzaken mee tot de essentie van het verhaal gaan beschouwen en erover berichten.

1. Migratie heeft oorzaken

Migreren is een grote stap in het leven van mensen. Een stap die niet zomaar gezet wordt. Een migratiebeslissing is meestal een complex geheel van 'wenken en afstoten'.

Eenzijds gaat migratie vaak gepaard met een gevoel van gemis. Gemis aan veiligheid, vrijheid en vrije beleving van mening, geaardheid of overtuiging, toekomstperspectief, gezondheidszorg, sociale zekerheid, onderwijskansen, Die vormen van gemis duwen mensen uit hun vertrouwde omgeving.

Anderzijds zijn er ook elementen die een bijzondere aantrekkingskracht uitoefenen. Het beeld van het 'rijke westen', de ongekende mogelijkheden, verhalen van wie 'gelukt zijn' en nu veel geld kunnen opsturen naar hun families, cijfers en geruchten over het tekort aan arbeidskrachten in Europa en het grote aantal knelpuntberoepen in de aankomstlanden, de informatie over de vele jobs op de informele arbeidsmarkt,...

Het zijn die elementen van afstoten enerzijds en aantrekken anderzijds, die mensen ertoe bewegen te immigreren.

In de literatuur herkennen we twee hoofdbenaderingen van het immigratiefenomeen. De individuele en de structurele benadering.

1.1. De individuele benadering

Bij de individuele benadering wordt de migrant bekeken als een rationeel wezen dat zorgvuldig alle opties tegen elkaar afweegt. De migrant bestudeert waar hij of zij de meeste kansen zal krijgen om bijv. werk te vinden. De vluchteling gaat na waar de hoogste beschermingsmogelijkheden zich aandienen.

De beslissing om te migreren is echter lang niet altijd een strikt individuele beslissing. Het gebeurt vaak dat een familie iemand naar het buitenland stuurt om de overlevingsrisico's te spreiden. Dat is vaak zo bij gebrek aan sociale zekerheid in het land van herkomst. Een verstandige familie probeert een variatie aan tewerkstelling van de familieleden op te zetten. De ene zoon of dochter wordt ingezet om de schaarse landbouwgrond te bewerken. Een tweede trekt naar de dichtstbijzijnde stad om werk te zoeken in loonverband. De derde wordt naar het buitenland gestuurd om werk te zoeken zodat hij geld kan overmaken naar de familie. Als start van deze overlevingsonderneming betaalt de familie de overtocht.

Uiteraard is elk migratieverhaal uniek en zijn er zoveel migratiemotieven als er migranten zijn. Toch zijn er een aantal cruciale gemeenschappelijke delers.

De zoektocht naar meer bestaanszekerheid en welvaart is er één van. De grote motor van de migratiebewegingen is effectief de grote ongelijkheid in de wereld. Een ongelijkheid die, alle millenniumdoelstellingen ten spijt, blijft toenemen.

Op de Europa - portaal site omschrijft de Europese Unie de belangrijkste oorzaken van migratie als volgt: *“negatieve of geringe economische groei, een ongelijke inkomensverdeling, overbevolking en een hoge bevolkingsgroei, hoge werkloosheidspercentages, gewapende conflicten en etnische zuiveringen, schendingen van de mensenrechten, vervolgingen, natuurrampen (of - meer algemeen - verslechtering van het milieu), en zwak bestuur.”*¹

Deze oorzaken wijzen erop dat aan migratiebewegingen niet alleen te maken hebben met individuele maar dat ook structurele oorzaken aan de oorsprong liggen.

1

(http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33207_nl.htm)

1.2. De structurele benadering

Bij een structurele benadering wordt de migrant meer beschouwd als het balletje in een flipperkast, rondgeslingerd door krachten waar hij of zij geen macht heeft.² Economische, maatschappelijke of politieke machten die aan de ene kant mensen het land uitduwen en ergens buiten de streek van herkomst een ander land intrekken.

De arbeidsmarkt in de hoofdrol

Krachten die mensen het herkomstland uitduwen zijn de overbevolking, het gebrek aan grond, discriminatie, onveiligheid, ... De trekkende krachten hebben vaak te maken met het tekort aan arbeidskrachten in het gastland, afnemende natuurlijke bevolkingsaan groei en de groeiende vraag naar huispersoneel en landarbeiders.

In ieder geval speelt de arbeidsmarkt een belangrijke rol in het immigratieverhaal. We stellen vast dat migranten veelal terecht komen in jobs die maar weinig mensen willen doen en die slecht betaald worden. Jobs met een DDD kwaliteitslabel: dirty, dangerous and difficult (vuil, gevaarlijk en moeilijk).

Deze jobs staan in een kapitalistische economie en in het kader van een duale arbeidsmarkttheorie tegenover vast en goedbetaald werk. De ingezetenen kiezen meestal voor het laatste. Werkgevers opteren ervoor om de loongelden vooral te besteden aan hoger gekwalificeerde jobs en proberen de andere taken in het bedrijf zo min mogelijk te laten kosten. Hierdoor hebben wij hier vaak een tekort vast aan loopjongens in de bouw, schoonmakers of bordenwassers.

Zo bleek uit een bevraging van Nederlandse werkgevers die irreguliere migranten in dienst hebben, dat de loonkosten lager zijn, de belangrijkste motivatie was om hen tewerk te stellen. Daarnaast werd ook aangehaald dat het interessant is over zo'n werknemers te beschikken omdat ze flexibel kunnen ingezet worden als tijdelijke arbeidskrachten om periodes van piekproductie op te vangen.³

Mislukt in eigen land, een stap naar het onbekende buitenland.

Vooraleer migranten in Europa toekomen hebben ze er al vaak een heel migratietraject opzitten. Niet zelden migreren mensen eerst van platteland naar de stad, of naar een nabijgelegen regio of een buurland. Daar zien we gelijkenissen met het 19de eeuwse Europa na de industriële revolutie waar mensen op het platteland geen werk meer vonden en naar de grote steden trokken om in de fabrieken te werken. Omdat niet iedereen daar werk vond vertrokken velen naar het buitenland (bijvoorbeeld naar Noord-Amerika).

Een soortgelijk proces speelt zich vandaag in een hoog tempo af in het Zuiden. Mensen trekken massaal naar de steden. Vaak mislukt het om daar een nieuw en goed leven uit te bouwen. Hierdoor raken velen ontmoedigd en ontworteld, wat de stap voor een volgend migratietraject naar onbekende buitenlanden kleiner maakt.

² De feiten over internationale migratie, Peter Stalker, p. 27

³ De feiten over internationale migratie, Peter Stalker p. 37

Een voorbeeld van ‘oorzaken’

De impact van globalisering en liberalisering op sectoren als bijvoorbeeld landbouw en visserij ontwrichten lokale boeren- en vissersgemeenschappen en zorgen ervoor dat alle voorwaarden voor een massale migratie vervuld worden.

De Europese Unie spendeert jaarlijks ongeveer 200 miljoen euro om - vooral langs de kusten van Afrika - rechten te kopen voor Europese vissers. Hierdoor is het visbestand er op 30 jaar tijd gehalveerd.

“De Annelies Ilena kan per dag 400.000 kilo makreel binnenhalen, verwerken en invriezen. De Schotse trawler Altaire heeft voor twee miljoen kilo makreel slechts twee trekken nodig. Sommige van deze schepen hebben sleepnetten die zo groot zijn dat ze er zes nucleaire duikboten mee zouden kunnen vangen. Zo'n schip, met een goeie 60 bemanningsleden, vangt in één week meer vis dan 7.000 traditionele Afrikaanse vissers in een jaar.”⁴

Zo komt het onder meer dat vissers zoeken andere vormen van werken en ondernemen om hun brood te verdienen. Ze verhuren of verkopen hun boten aan ... mensenhandelaars.

Beelden die op de verbeelding werken

Er is nog een aspect in onze moderne maatschappij dat migratiebevorderend werkt. De globalisering van de media en de wereldcommunicatie maakt dat beelden over hoe ‘het Westen’ leeft de wereld rondgaan. Vlekkeloze en ongenueanceerde internet- en satellietbeelden projecteren dag in dag uit soaps en reclameboodschappen op het netvlies van mensen die het beter willen.

Het is die combinatie van ongelijkheid in de wereld en de aardverschuivingen die modernisering en globalisering teweegbrengen, die de voorwaarden scheppen voor emigratie uit landen met grote armoede en bestaansonzekerheid. Die oorzaken moeten zichtbaar gemaakt worden. Onze ogen moeten opengemaakt voor het verborgen verhaal. Alleen op die manier kunnen de oorzaken worden aangepakt.

2. Pers: bericht erover!

Zoals we in de inleiding beschreven is er geen tekort aan berichtgeving over immigratie, maar wel over de oorzaken ervan.

Een journalist - die lang op een buitenlandredactie van een weekblad heeft gewerkt – beweerde tijdens een recent gesprek dat hij toch al jaren had bericht over oorzaken van migratie. Dat is zo. Buitenlandredacties berichten immers over conflictgebieden, natuur- en milieurampen en buitenlandse handelsakkoorden. Alleen worden die artikels of reportages geschreven of gemaakt vanuit een buitenlandperspectief. De link met het binnenlands immigratiefenomeen wordt zelden gelegd. Een binnenlandredactie bericht dan weer met de bril van de lokale context van de welvaartsstaat over het migratiefenomeen.

⁴ <http://www.hln.be/hln/nl/6276/Overbevissing/article/detail/1067681/2010/02/16/Het-verband-tussen-de-vis-op-uw-bord-asielzoekers.dhtml> (geschreven door Mick Van Loon)

Voor KMS/AMOS is de link tussen de binnenlandse gebeurtenissen en de buitenlandse oorzaken van migratie zeer belangrijk. Wie ernstig wil spreken en redeneren over migratie moet weet hebben van beiden. Oorzakenkennis is essentieel.

Wij hebben 5 goede redenen om te pleiten voor meer berichtgeving rond oorzaken van migratie:

- 1- Mensen met een migratiegeschiedenis hebben niet alleen vragen naar opvang en verblijf in België/Europa, maar zijn dragers van een interessant migratieverhaal. Volgens AMOS speelt dat verhaal een cruciale rol in hun beslissingen inzake hun verblijf op het Belgisch/Europees grondgebied, ook als ze een bevel hebben gekregen het te verlaten.
- 2- De politieke en publieke opinie beweert vaak dat we inzake migratie ‘dweilen met de kraan open’. We zouden oplossingen moeten aanreiken om de migratiestroom ‘bij de wortel aan te pakken’. Voor AMOS is het immigratieverhaal een leerschool en een heldere bron van informatie om meer te doen dan enkel wat debatteren over open of gesloten grenzen.
- 3- In opinie- en commentaarstukken wordt nogal eens de analyse gemaakt dat onze samenleving zo weinig solidair is. Er zou geen maatschappelijk draagvlak meer zijn voor opvang, inburgering en integratie van immigranten. Volgens AMOS draagt het inzicht in en aanvoelen van de motieven van immigratie, de samenhang met oorlogssituaties en gewapende conflicten, met de ecologische ontwikkelingen van onze planeet, ... bij tot een meer genuanceerde benadering van het immigratiefenomeen. De oorzaken zichtbaar maken versterkt het maatschappelijk draagvlak.
- 4- Media zijn – naast onderwijs – de leerschool van de bevolking aangaande de taal en de begrippenkaders die we hanteren m.b.t. het immigratiegegeven. We horen en lezen dikwijls verhullende en foute begrippen m.b.t. het migratiethema. ‘Dé illegalen’, ‘dé asielzoekers’, ‘dé regularisatieaanvragers’. Over wie heeft men het dan? Wat gaat schuil achter die containerbegrippen? AMOS is ervan overtuigd dat meer aandacht voor de migratieoorzaken ons taalgebruik zal corrigeren en nuanceren. Want ‘Illegalen’ worden dan bijv. ‘voortvluchtige boeren die door de verwoestijning van hun landbouwgrond, werk zoeken in een meer beloftevolle streek’. AMOS voelt zich hierbij ook gesteund door artikel 24 van de ethische code van de raad van de journalistiek. Artikel 24 zegt *“De journalist respecteert de menselijke waardigheid en tast ze niet verder aan dan noodzakelijk is in het maatschappelijk belang van de berichtgeving.”*⁵. Een correct taalgebruik helpt daarbij.
- 5- Door in de berichtgeving over immigranten systematisch het accent te leggen op lasten en conflicten, verdwijnt het perspectief van wat ons bindt en gemeenschappelijk kenmerkt. Mensen met een migratiegeschiedenis stellen zich als het gaat over hun leven en toekomst, dezelfde vragen als wie nooit heeft moeten immigreren. Waar vind ik werk, waar sociale zekerheid, goede gezondheidszorg, middelen van bestaan, onderwijs voor de kinderen,...?, zijn vragen die bij elke mens leven. AMOS stelt tijdens ontmoetingen tussen mensen mét en zónder migratiegeschiedenis vast, dat er een sterke wederzijdse herkenning ontstaat. Als mensen op verhaal mogen komen, als hun oorspronkelijk vlucht- en migratiemotief publiek wordt, komen ongekende mogelijkheden aan het licht.

⁵ De code van de Raad voor de Journalistiek kan je downloaden op de website <http://www.rvj.be>

3. Op weg naar verandering

Het is mogelijk om dat wat we belangrijk vinden in deze campagne, ook zelf aan te kaarten bij de media en met hen wegen van verandering in te slaan. Lokale groepen en organisaties die actief zijn in het KMS/AMOS netwerk en daarbuiten kunnen een actieve bijdrage leveren aan het versterken van de pers aandacht voor de oorzaken van migratie.

Een paar suggesties:

- Beluister - als je daar de kans toe hebt - de verhalen van mensen met een migratiegeschiedenis. Maak duidelijk dat je interesse hebt voor het verhaal over de oorzaken van hun migratie. Respecteer de grenzen die mensen aangeven.
- ‘Verander het nieuws, begin bij jezelf’. Benoem zelf oorzaken van migratie in gesprekken waar je bij betrokken bent. Zet ze in de verf in het kader van een toespraak of uiteenzetting. Iedereen kan van op zijn eigen plek meewerken aan een andere beeldvorming over migratie.
- Schrijf zelf een artikel voor je eigen ledenblad of voor een lokaal tijdschrift, en maak ook daar ruimte voor een korte beschrijving van de oorzaken van migratie.
- Spreek persmensen in je kennissenkring aan over onze campagne. Of maak een afspraak met de lokale journalist van een krant. Leg uit waarom het verhaal over oorzaken van migratie belangrijk is. Breng ze - indien mogelijk - met ons in contact of nog beter met een familie of een alleenstaande uit de migratie.
- Heb je contact met iemand die instaat voor de redactie van een lokale editie van Kerk+Leven, een ledenblad, een tijdschrift van een instelling of school, dan kan je vragen of je af en toe een artikel mag inzenden. In een omgeving met veel mensen met een migratiegeschiedenis kan je ook een reeks interviews laten verschijnen waarin die verhalen doorklinken.

En tenslotte: neem actief deel aan onze campagne!

- Hang onze AMOS campagneaffiche (formaat A3) op een goed zichtbare plaats.
- Verspreid de folder van onze AMOS campagne.
- Neem deel aan één of meer van onze activiteiten die in de centrumsteden doorgaat tussen 18 december en 25 januari 2011. Je vindt de volledige lijst op www.kms.be.

Wil je graag meewerken aan één van de activiteiten, affiches en folders ontvangen: contacteer ons dan op amos@kms.be of bel: 02/5021128 of 0475/690583.

AMOS | oecumenisch netwerk christenen & migratie
Secretariaat | KMS – Kerkwerk Multicultureel Samenleven - Huidevettersstraat 165 – 1000 Brussel

Asiel.Migratie.Ontwikkeling|één verhaal|in Solidariteit